

ISSN 2299-0356

Filozoficzne Aspekty Genezy — 2022, t. 19, nr 2

Philosophical Aspects of Origin

s. 287–298

<https://fag.ifil.uz.zgora.pl/index.php/fag/issue/view/22/57>

Zasady przyjmowania artykułów do czasopisma

Published online: February 2, 2023.

Filozoficzne Aspekty Genezy (tytuł angielski: *Philosophical Aspects of Origin*) (ISSN 2299-0356) to wąskotematyczne, specjalistyczne internetowe czasopismo filozoficzne, poświęcone problematyce genezy — Wszechświata, pierwszego życia, późniejszych form życia, człowieka, psychiki, świadomości, języka, teorii naukowych, religii i tym podobnym. Profil czasopisma obejmuje również filozoficzne bądź metodologiczne rozważania nad teoriami lub poglądami dotyczącymi problemu genezy.

Przyjmujemy do publikacji teksty polskojęzyczne, a od 2014 roku również anglojęzyczne — artykuły, polemiki, przekłady, recenzje książek i listy do redakcji. Od 2022 roku czasopismo funkcjonuje jako półrocznik.

Teksty należy nadsyłać na adres elektroniczny zastępcy redaktora naczelnego (g.malec@fag.ifil.uz.zgora.pl). Można też skorzystać z naszej platformy do przesyłania tekstów (<https://fag.ifil.uz.zgora.pl/index.php/fag/about/submissions>). Do tekstu polskojęzycznego należy dołączyć streszczenia oraz słowa kluczowe w dwóch językach: polskim i angielskim, jak również tytuł artykułu w języku angielskim. Autorzy tekstów anglojęzycznych powinni dołączyć streszczenie i słowa kluczowe wyłącznie w języku angielskim.

W *Filozoficznych Aspektach Genezy* proces recenzji przebiega na zasadzie *double-blind review* — ani recenzenci nie znają tożsamości autora, ani autor nazwisk recenzentów. To autor musi się jednak postarać o przygotowanie tekstu w taki sposób, aby jego tożsamości nie można było się domyślić na podstawie treści tek-

stu (treści zdradzające tożsamość autora można dołączyć do tekstu po przyjęciu go do druku). Nazwiska wszystkich recenzentów danego tomu podawane są zbiorczo w ostatnim numerze tomu.

Wszystkie nadesłane teksty po wstępnej akceptacji redaktora naczelnego wysyłane są do dwóch niezależnych recenzentów spoza jednostki naukowej, do której afiliowany jest autor. Na podstawie opinii recenzentów redakcja podejmuje decyzję o przyjęciu bądź nieprzyjęciu tekstu do druku. Teksty przyjęte do druku odsyłane są, po składzie i łamaniu komputerowym, do autorów w celu dokonania korekty autorskiej. *Nieodesłanie korekty w wyznaczonym przez redakcję terminie uznawane jest za zgodę autora na publikację tekstu w jego dotychczasowej postaci.*

Redakcja *Filozoficznych Aspektów Genezy* podejmie starania, by przyjęty tekst jak najszybciej znalazł się w Internecie w wersji pdf. Należy jednak pamiętać, że ostateczną kolejność tekstów w danym tomie ustala się dopiero po jego zamknięciu, w związku z czym numeracja stron poszczególnych tekstów jest do tego momentu tymczasowa.

W trosce o zachowanie podstawowych zasad rzetelności naukowej redakcja *Filozoficznych Aspektów Genezy* podejmuje starania o przeciwdziałanie zjawiskom *ghostwriting* i *guest authorship*. *Ghostwriting* polega na nieujawnianiu nazwiska osoby, która wniosła istotny wkład w powstanie publikacji, była rzeczywistym autorem lub współautorem pracy. *Guest authorship* to uwzględnianie jakiejś osoby jako współautora pracy, mimo że jej wkład w publikację był znikomy albo nawet zerowy. Obie postawy są przejawem nieuczciwości naukowej, dlatego też wszelkie wykryte nieprawidłowości będą przez redakcję demaskowane i dokumentowane. Redakcja będzie też powiadamiała o tym odpowiednie podmioty, w tym instytucje naukowe zatrudniające autorów, inne ośrodki naukowe bądź czasopisma. Wszyscy potencjalni autorzy proszeni są zatem o ujawnianie rzeczywistego wkładu — własnego i innych osób — w powstanie tekstu. Odpowiedzialność spada przede wszystkim na autora. Wszelkie uwagi prosimy kierować na ten adres: info@fag.ifil.uz.zgora.pl.

Autorzy zgłaszający teksty zobowiązani są potwierdzić dane zawarte w formularzu zgłoszeniowym. Przy określeniu ról autora i współautora korzystamy z definicji wypracowanej przez The International Committee of Medical Journal Editors. Wszystkie osoby związane z naszym czasopismem są wykluczone z możliwości decydowania o publikacji własnych tekstów lub tekstów, w przypadku

których może wystąpić konflikt interesów. Wszelkie uwagi prosimy kierować na ten adres: info@fag.ifil.uz.zgora.pl.

Decyzja o przyjęciu bądź odrzuceniu tekstu podejmowana jest przez redakcję po zakończeniu procesu recenzji. Decyzja ta jest ostateczna i podlega odwołaniu tylko w wyjątkowych sytuacjach — na przykład gdy występuje uzasadnione przypuszczenie o wystąpieniu konfliktu interesów lub uzasadnione podejrzenie nieobiektywności recenzentów. W takim przypadku redaktor naczelny może wystąpić o dodatkową opinię, na podstawie której tekst zostanie przyjęty lub odrzucony. Każda skarga i uwaga zostanie rozpatrzona przez redakcję w najszybszym możliwym terminie. Wszelkie uwagi prosimy kierować na ten adres: info@fag.ifil.uz.zgora.pl.

Wszystkie osoby biorące udział w procesie wydawniczym — autorzy, współautorzy, redaktorzy tematyczni, recenzenci i każdy członek redakcji — bezwzględnie powinni wskazać okoliczności mające wpływ (lub mogące mieć wpływ) na obiektywność w referowaniu określonego tematu (dotyczy głównie autorów i współautorów) czy też ocenie prac (dotyczy głównie recenzentów). Wszelkie konflikty interesów lub sytuacje mające znamiona takich konfliktów powinny być niezwłocznie zgłaszane. Każdy konflikt interesów zostanie rozpatrzony przez redakcję w najszybszym możliwym terminie. Redakcja prosi autorów także o podanie informacji na temat ewentualnych źródeł finansowania badań, których efektem jest nadesłany tekst, oraz wskazanie podmiotów finansujących. Autorzy muszą również zaświadczyć, że nadesłane przez nich artykuły są oryginalne i nie były wcześniej publikowane oraz że nie występuje konfliktów interesów związany z finansowym powiązaniem autora z osobami lub instytucjami, które mogłyby wyrzucić niepożądany wpływ na rezultaty ich badań. Wszelkie uwagi prosimy kierować na ten adres: info@fag.ifil.uz.zgora.pl.

Wszystkie materiały publikowane w czasopiśmie *Filozoficzne Aspekty Genezy* są opatrzone licencją Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC 4.0). Licencja ta zapewnia wolny dostęp do naszych materiałów pod warunkiem właściwego oznaczenia źródła i podania rodzaju licencji, na podstawie której dany tekst został opublikowany. Licencja CC BY-NC 4.0 nie pozwala na komercyjne wykorzystanie naszych materiałów. W sprawach komercyjnego użycia tekstów opublikowanych w *Filozoficznych Aspektach Genezy* prosimy pisać na ten adres: info@fag.ifil.uz.zgora.pl.

Zasady cytowania (wersja skrócona)

Odnośnik do przypisu (numer) umieszcza się **PO**, a nie przed znakiem interpunkcyjnym (czyli po kropce lub po przecinku).

Adresy internetowe pełnych wersji cytowanych tekstów należy podawać w formie skróconej, wykorzystując do tego celu platformy do skracania linków, na przykład <https://tiny.pl/> czy <https://cutt.ly> (skrócone adresy wyglądają tak: <https://cutt.ly/LvvW49N> [24.11.2019]; <https://tiny.pl/r82b2> [24.11.2019]). Po dołączeniu skróconego adresu należy dodać informację o ostatnim dostępie w formie [dd.mm.rok], czyli na przykład [24.11.2019].

A. Cytowanie książek

a) pierwsze cytowanie: imię i nazwisko autora (nazwisko kapitalikami), tytuł fontem pogrubionym; jeśli książka jest tłumaczeniem z języka obcego, to po tytule informacja o tłumaczu: przeł. Jan Kowalski; jeśli książkę wydano w serii, to kursywą nazwa serii wydawniczej i — po przecinku — bez kursywy numer tomu, następnie wydawnictwo, miejsce i rok wydania, numer strony/numery stron. Przykłady:

Karin KNORR-CETINA, **The Manufacture of Knowledge**, Pergamon, New York 1981, s. 395–396; Richard DAWKINS, **Ślepy zegarmistrz, czyli jak ewolucja dowodzi, że świat nie został zaplanowany**, przeł. Antoni Hoffmann, *Biblioteka Myśli Współczesnej*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1994, s. 48.

b) kolejne cytowania: nazwisko autora (kapitalikami), skrót tytułu (bądź cały tytuł, jeśli jest krótki) zakończony wielokropkiem (który traktujemy jako znak zastępujący wszystkie pozostałe dane bibliograficzne tekstu, a nie tylko dalszą część tytułu), numer strony/numery stron. Przykłady:

KNORR-CETINA, **The Manufacture...**, s. 395–396; DAWKINS, **Ślepy zegarmistrz...**, s. 48.

B. Cytowanie artykułów, recenzji i tym podobnych

a) pierwsze cytowanie: imię i nazwisko autora (nazwisko kapitalikami), tytuł w cudzysłowach, jeśli jest to przekład, to skrót „przeł.” oraz imię i nazwisko tłumacza, nazwa czasopisma kursywą i rok, numer tomu, zeszyt lub część tomu, numer strony/numery stron, w nawiasie kwadratowym pierwsza i ostatnia strona

tekstu; jeśli artykuł ukazał się w pracy zbiorowej, to po tytule (ewentualnie po nazwisku tłumacza) imię i nazwisko redaktora (nazwisko kapitalikami), w nawiasie okrągłym skrót „red.” lub jego odpowiednik w innych językach, tytuł pracy zbiorowej, wydawnictwo, miejsce i rok wydania, numer strony/numery stron, w nawiasie kwadratowym pierwsza i ostatnia strona tekstu. Przykłady:

Kenneth R. MILLER, „Wielki projekt życia”, przeł. Adam Grzybek, *Filozoficzne Aspekty Genezy* 2004, t. 1, s. 12 [9–30]; Gonzalo MUNÉVAR, „Dopuszczanie sprzeczności w nauce”, przeł. Kazimierz Jodkowski, w: Kazimierz JODKOWSKI (red.), **Czy sprzeczność może być racjonalna?, Realizm. Racjonalność. Relatywizm**, t. 4, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1991, s. 210 [209–214].

b) kolejne cytowania: nazwisko autora (kapitalikami), skrót tytułu zakończony wielokropkiem, numer strony/numery stron. Przykłady:

MILLER, „Wielki projekt życia...”, s. 12; MUNÉVAR, „Dopuszczanie sprzeczności w nauce...”, s. 210.

Wielokropek przy powtórnym cytowaniu wskazuje, że pominięto część danych bibliograficznych.

C. Cytowanie fragmentów cudzych prac naukowych

Jeśli fragment jest dość długi, to zaleca się wyodrębnianie cytatu za pomocą lewostronnego indentu z niewielkim odstępem u góry i u dołu, czcionką 10 pkt, oraz z pojedynczą interlinią. Przykładem takiego zapisu jest poniższy tekst:

Pozwala to osiągnąć pewien efekt wizualny. Tekst nie jest monotony, a zróżnicowany. Cudze myśli są wyodrębnione, łatwiej je znaleźć przy późniejszym szukaniu.

Jeśli jednak cytat jest krótki, wystarczy umieszczenie go w cudzysłowach, bez wydzielania go z całości akapitu. Przy dłuższym cytacie cudzysłowy są niepotrzebne, gdyż tę funkcję pełnią indent i pozostałe cechy tekstu.

D. Sporządzenie bibliografii

Pozycje bibliografii powinny być sortowane alfabetycznie od nazwisk autorów (które również zapisujemy kapitalikami). Przykłady:

BOYER Pascal, „Religion: Bound to Believe?”, *Nature* 2008, Vol. 455, s. 1038–1039.

DARWIN Karol, **O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego, czyli o utrzymaniu się doskonalszych ras w walce o byt**, przeł. Szymon Dickstein i Józef Nusbaum, *Arcydzieła Wielkich Myślicieli*, Ediciones Altaya Polska & DeAgostini Polska, Warszawa 2001.

Zasady cytowania (wersja rozszerzona, z wyjaśnieniami)

W nadsyłanych tekstach należy stosować tak zwany zielonogórski system cytowania, którego autorem jest założyciel czasopisma *Filozoficzne Aspekty Genezy* — prof. Kazimierz Jodkowski. Poniżej przykłady, a po przykładach uzasadnienia.

Przed wszystkim odnośnik do przypisu (numer) umieszcza się **PO**, a nie przed znakiem interpunkcyjnym (czyli po kropce lub po przecinku). Odchodzimy tu więc od tak zwanego standardu PWN-owskiego, w którym odnośnik do przypisu umieszcza się przed znakiem interpunkcyjnym, tuż za ostatnim słowem. Standard PWN-owski w kilku przypadkach prowadzi do nieporozumień lub śmiesznych sytuacji. Oto przykłady takich przypadków:

a) Załóżmy, że chcemy postawić odnośnik do przypisu po zdaniu kończącym się frazą: „... w roku 44 p.n.e.” Gdzie w takiej sytuacji postawić odnośnik do przypisu? Przed kropką? Ale ta kropka pełni jednocześnie dwie funkcje w zdaniu — kończy je oraz decyduje o skrócie. Odnośnika do przypisu nie można postawić przed kropką, ponieważ likwidujemy wówczas tę drugą funkcję. Problem znika, gdy zdecydujemy, że odnośniki do przypisów stawiamy po kropce, przecinku i tym podobnych.

b) Przypuśćmy, że chcemy postawić odnośnik do przypisu po zdaniu, które kończy się informacją na przykład o liczbie atomów we Wszechświecie: „... wynosi 10^{80} .” Jeśli teraz wstawimy, jak wymaga tego standard PWN-owski, odnośnik do przypisu przed kropką, doprowadzimy do nieporozumienia, bowiem zdanie to będzie wyglądać tak: „... wynosi 10^{80^5} .” (gdzie ⁵ jest odnośnikiem do przypisu). W standardzie zielonogórskim problem ten nie istnieje, gdyż odnośnik do przypisu jest umieszczony po kropce. Mamy więc: „... wynosi $10^{80.5}$ ”

Adresy internetowe pełnych wersji cytowanych tekstów należy podawać w formie skróconej, wykorzystując do tego celu platformy do skracania linków, na przykład <https://tiny.pl/> czy <https://cutt.ly> (skrócone adresy wyglądają tak: <https://cutt.ly/LvvW49N> [24.11.2019]; <https://tiny.pl/r82b2> [24.11.2019]). Można również używać innych stron do skracania adresów, ale należy się upewnić, że po skopiowaniu linku zostaniemy bezpośrednio przeniesieni do cytowanego tek-

stu. Po dołączeniu skróconego adresu należy dodać informację o ostatnim dostępie w formacie [dd.mm.rok], czyli na przykład „[24.11.2019]”.

A. Cytowanie książek

a) pierwsze cytowanie: imię i nazwisko autora (nazwisko kapitalikami), tytuł fontem pogrubionym; jeśli książka jest tłumaczeniem z języka obcego, to po tytule informacja o tłumaczu: przeł. Jan Kowalski; jeśli książkę wydano w serii, to kursywą nazwa serii wydawniczej i — po przecinku — bez kursywy numer tomu, następnie wydawnictwo, miejsce i rok wydania, numer strony/numery stron. Przykłady:

Józef Marceli DOŁĘGA, **Kreacjonizm i ewolucjonizm. Ewolucyjny model kreacjonizmu a problem hominizacji**, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1988, s. 17; Kazimierz JODKOWSKI, **Metodologiczne aspekty kontrowersji ewolucjonizm-kreacjonizm**, *Realizm. Racjonalność. Relatywizm*, t. 35, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1998, s. 395–396; Richard DAWKINS, **Ślepy zegarmistrz, czyli jak ewolucja dowodzi, że świat nie został zaplanowany**, przeł. Antoni Hoffmann, *Biblioteka Myśli Współczesnej*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1994, s. 48.

b) kolejne cytowania: nazwisko autora (kapitalikami), skrót tytułu (bądź cały tytuł, jeśli jest krótki) zakończony wielokropkiem (który traktujemy jako znak zastępujący wszystkie pozostałe dane bibliograficzne tekstu, a nie tylko dalszą część tytułu), numer strony/numery stron. Przykłady:

DOŁĘGA, **Kreacjonizm i ewolucjonizm...**, s. 17; JODKOWSKI, **Metodologiczne aspekty...**, s. 395–396; DAWKINS, **Ślepy zegarmistrz...**, s. 48.

B. Cytowanie artykułów, recenzji i tym podobnych

a) pierwsze cytowanie: imię i nazwisko autora (nazwisko kapitalikami), tytuł w cudzysłowie, jeśli jest to przekład, to skrót „przeł.” oraz imię i nazwisko tłumacza, nazwa czasopisma kursywą i rok, numer tomu, zeszyt lub część tomu, numer strony/numery stron, w nawiasie kwadratowym pierwsza i ostatnia strona tekstu; jeśli artykuł ukazał się w pracy zbiorowej, to po tytule (ewentualnie po nazwisku tłumacza) imię i nazwisko redaktora, w nawiasie okrągłym skrót „red.” lub jego odpowiednik w innych językach, tytuł pracy zbiorowej, wydawnictwo, miejsce i rok wydania, numer strony/numery stron, w nawiasie kwadratowym pierwsza i ostatnia strona tekstu. Przykłady:

Kenneth R. MILLER, „Wielki projekt życia”, przeł. Adam Grzybek, *Filozoficzne Aspekty Genezy* 2004, t. 1, s. 12 [9–30]; Gonzalo MUNÉVAR, „Dopuszczanie sprzeczności w nauce”, przeł. Kazimierz Jodkowski, w: Kazimierz JODKOWSKI (red.), **Czy sprzeczność może być racjonalna?**, *Realizm. Racjonalność. Relatywizm*, t. 4, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1991, s. 210 [209–214].

b) kolejne cytowania: nazwisko autora (kapitałkami), skrót tytułu zakończony wielokropkiem, numer strony/numery stron. Przykłady:

MILLER, „Wielki projekt życia...”, s. 12; MUNÉVAR, „Dopuszczanie sprzeczności w nauce...”, s. 210.

Dlaczego akurat tak, a nie według któregoś z częściej spotykanych sposobów?

Niektórzy w tekście głównym (lub w przypisie) odnoszą się do publikacji, wymieniając autora i rok wydania publikacji, na przykład: Feyerabend 1965, albo: Feyerabend [1965], lub też: [Feyerabend 1965]. Po przecinku lub dwukropku dodają też numer strony/numery stron, na przykład [Feyerabend 1965, s. 34] lub [Feyerabend 1965:34]. Pełne dane bibliograficzne czytelnik znajduje wówczas w spisie bibliograficznym umieszczonym na końcu publikacji. Niektórzy idą jeszcze dalej i pozbywają się nawet nazwiska autora, zastępując je numerem pozycji w spisie bibliograficznym, na przykład [34, s. 17] lub [34:17]. Ten sposób cytowania w jego rozmaitych wariantach jest dla humanistów najgorszy — ma kilka wad, które zostaną tu omówione.

1) Sposób ten jest dobry w publikacjach dotyczących nauk przyrodniczych, gdzie ważne jest tylko, kto i kiedy dokonał jakiegoś odkrycia udokumentowanego publikacją, a nie to, jaki tytuł miała publikacja. W naukach humanistycznych jednak oprócz autora i roku ważny jest też tytuł publikacji. Wyobraźmy sobie referat, w którym mówimy: „Jak wykazał Popper 1959, a z czym się nie zgodził Kuhn 1962...”. Dziwacznie, prawda? Mówimy bowiem tak: „Jak wykazał Popper w **Logice odkrycia naukowego**, a z czym się nie zgodził Kuhn w **Strukturze rewolucji naukowych**...”.

2) Sposób ten ma też wielką wadę: niezwykle łatwo popełnić tu błąd. Łatwo o pomyłkę przy wpisywaniu roku albo też liter a, b, c i tak dalej, gdy zaznaczamy publikacje pochodzące z tego samego roku. Gdy natomiast zrobimy literówkę, normalnie pisząc tytuł, nadal mimo błędu będzie on możliwy do zidentyfikowania. Autor jednego z tekstów w naszym czasopiśmie w oryginale używał właśnie omawianej metody cytowania. Przy zamianie stylu cytowania na zielonogórski ujawnił

się szereg błędów i autor stanął przed problemem, jak je usunąć. Wada ta nie ujawnia się w tekstach przyrodników, gdyż najczęściej ich teksty są krótkie i cytowanych jest kilka lub kilkanaście publikacji — w rezultacie względnie łatwo jest się ustrzec przed popełnieniem błędu. Teksty humanistyczne są jednak kilkakrotnie dłuższe, a i bibliografia znacznie obszerniejsza.

3) Trzecia wada to dziwny wygląd tekstów dawnych autorów. Możemy bowiem otrzymać zapis: Arystoteles 1985, Platon 2003 i tym podobne. Przytaczanie zaś, jak proponujemy w systemie zielonogórskim, tytułu lub skrótu publikacji wygląda naturalnie bez względu na epokę, w której żył cytowany autor. Wada ta nie ujawnia się w tekstach przyrodników, gdyż cytują oni tylko najnowsze publikacje. Przyrodnika najczęściej nie interesuje, co w omawianej sprawie sądzili Kopernik czy Newton.

4) Ostatnia wada krytykowanego systemu, na którą należy zwrócić uwagę, dotyczy cytowania tych autorów, którzy posiadają „popularne” nazwiska. Czasami trzeba zacytować kilka osób o tym samym nazwisku (na przykład Hintikę czy Nagela). Nie da się wówczas uniknąć podania imienia, a wtedy ten sposób cytowania staje się niekonsekwentny — raz jest imię, kiedy indziej go nie ma.

Wszystkich tych wad unikamy, gdy cytując, podajemy imię, nazwisko, tytuł i pozostałe dane bibliograficzne publikacji.

Dlaczego imię, a nie — jak się powszechnie stosuje — inicjał imienia? Po pierwsze, dlatego, że imię pozwala rozpoznać płeć autora, a niekiedy też jego narodowość (należy unikać tłumaczenia imion na ich odpowiedniki polskie, chyba że jest to utrwalony zwyczaj, na przykład Karol Darwin). Jeżeli na okładce książki **The Reach of Science** znajduje się imię Henryk (Henryk Mehlberg), to wiadomo, że niezależnie od pochodzenia autora i miejsca zamieszkania czuł się on Polakiem. Poza tym warto znać imiona autorów, skoro tak często w humanistyce mówimy o osobach (przyrodnicy raczej mówią o problemach).

Dlaczego nazwisko autora kapitalikami? Z dwu powodów.

Po pierwsze, czasami czytelnik nie wie, co jest imieniem, a co nazwiskiem. Na przykład słynny ewolucjonista John Maynard Smith uchodzi wśród niewtajemniczonych za Smitha, który ma dwa imiona, John i Maynard. Naprawdę jednak jest to MAYNARD SMITH o imieniu John. Kapitaliki uniemożliwiają tego rodzaju nieporozumienie.

Po drugie, czasami publikacje są pisane przez kilku autorów, a dodatkowo w tytule są wymieniane nazwiska. Przykład: Andrzej Łodyński, Thomas S. Kuhn, Paul K. Feyerabend i problem niewspółmierności teorii naukowych, *Studia Filozoficzne* 1980, nr 5, s. 19–40. Jeśli nazwisko autora/nazwiska autorów napiszemy kapitalikami (Andrzej ŁODYŃSKI), to rozstrzygniemy problem, czy to sam Łodyński napisał artykuł o Kuhnie i Feyerabendzie, czy też artykuł o Feyerabendzie napisali razem Łodyński i Kuhn. Prawdą jest to pierwsze, ale nie zawsze prawda musi być tak oczywista jak w powyższym przypadku. Prawidłowe cytowanie powinno więc wyglądać tak: Andrzej ŁODYŃSKI, „Thomas S. Kuhn, Paul K. Feyerabend i problem niewspółmierności teorii naukowych”, *Studia Filozoficzne* 1980, nr 5, s. 19–40.

Dlaczego tytuł książki czcionką pogrubioną, a artykułu — niepogrubioną?

W najbardziej rozpowszechnionym systemie cytowań, w tak zwanym systemie PWN-owskim, zarówno tytuły książek, jak i artykułów zapisywane są kursywą. Podstawową wadą tego zapisu jest jednak to, że utrudniają one identyfikację rodzaju publikacji (książka czy artykuł?). Wprawdzie przy pierwszym cytowaniu ten problem nie istnieje — jeśli jest wydawnictwo, miejsce i rok wydania, to wiadomo, że chodzi o książkę; jeśli jest tytuł czasopisma i numer tomu, to oczywiście, że chodzi o artykuł. Co jednak przy każdym następnym cytowaniu? Jest ono skrócone, nie powtarzamy wszystkich danych bibliograficznych, a wtedy, gdy zawiedzie nas pamięć, możemy mieć trudności z odróżnieniem książki od artykułu. Czasami jednak nawet i dobra pamięć nie pomoże. Dennett napisał i książkę, i artykuł pod tym samym tytułem: **Darwin's Dangerous Idea**. Przy skróconym cytowaniu tylko rodzaj czcionki pozwoli nam odróżnić książkę od artykułu Dennetta. Autor zielonogórskiego stylu cytowania prof. Jodkowski przygotowuje książkę **Twarde jądro ewolucjonizmu**, a opublikował już artykuł „Twarde jądro ewolucjonizmu”. W systemie PWN-owskim przy skróconym cytowaniu obie te publikacje będą nie do odróżnienia.

Gdyby cytowanie dotyczyło jedynie przypisów, można by zrezygnować z proponowanego w systemie zielonogórskim umieszczania tytułów artykułów w cudzysłowach. Ale czasami tytuł artykułu chcemy podać w tekście głównym. Wówczas, jeśli nie umieścimy go w cudzysłowie, będzie się zlewał z sąsiednim tekstem. Trudność tę usuwamy, pisząc tytuły artykułów w cudzysłowach. W takim razie konsekwentnie stosujemy cudzysłowy także i w przypisach.

Z tego samego powodu — wyróżnienia w tekście głównym — tytuł czasopi-
sma należy zapisywać kursywą.

Istnieje jeszcze jedna wada systemu PWN-owskiego. Wymaga on, by słowa
i wyrażenia obce pisać kursywą. Jednocześnie tytuły publikacji według tego syste-
mu też należy pisać kursywą. Problem pojawia się wtedy, gdy w tytule publikacji
występują wyrażenia obcego pochodzenia. Jak zaznaczyć „kursywę w kursywie”?
Problem ten nie istnieje w zapisie zielonogórskim. Przykład: Nicholas Tiho MIROV,
The Genus *Pinus*, Ronald Press Co., New York 1967.

Przy pierwszym cytowaniu podajemy nie tylko numer strony/numery stron,
ale i w nawiasach kwadratowych pierwszą i ostatnią stronę artykułu. Jest to nie-
zwykle pomocne dla piszącego. Nie musi on powtórnie sięgać do źródeł, gdy po
napisaniu całej pracy przygotowuje bibliografię. Pozwala też czasami zidentyfiko-
wać powstały błąd.

Wielokropek przy powtórnym cytowaniu wskazuje, że pominięto część da-
nych bibliograficznych.

C. Cytowanie fragmentów cudzych prac naukowych

Jeśli fragment ten jest dość długi, to zaleca się wyodrębnianie cytatu za pomo-
cą lewostronnego indentu z niewielkim odstępem u góry i u dołu, czcionką 10 pkt,
oraz z pojedynczą interlinią. Przykładem takiego zapisu jest niniejszy tekst.

Pozwala to osiągnąć pewien efekt wizualny. Tekst nie jest monotony, a zróżnicowa-
ny. Cudze myśli są wyodrębnione, łatwiej je znaleźć przy późniejszym szukaniu.

Ale jeśli cytat jest krótki, wystarczy umieszczenie go w cudzysłowie bez wy-
dzielania go z całości akapitu. Przy dłuższym cytacie cudzysłowy są niepotrzebne,
gdyż tę funkcję pełnią indent i pozostałe cechy tekstu.

Osobną sprawą jest cytowanie prac nieprzetłumaczonych na język polski. Cy-
towanie fragmentów w brzmieniu oryginalnym, a jeszcze bardziej: i w polskim,
i w oryginalnym — jest naganne. Od tej zasady istnieje wyjątek: można, a nawet
należy cytować tekst w brzmieniu oryginalnym, jeśli istnieje ważny powód, by tak
czynić. Na przykład tekst oryginalny posiada pewną ważną cechę, której nie daje
się odtworzyć w polskim tłumaczeniu (może być dwuznaczny lub aluzyjny i polski
przekład tę dwuznaczność lub aluzyjność gubi; gdy występuje gra słów, a tej z re-
guły nie można odtworzyć w języku polskim i tym podobne). Takim ważnym po-

wodem może być też polemika z innym autorem, który odnosił się do cytowanego fragmentu i naszym zdaniem popełnił błąd. Wtedy trzeba zacytować tekst oryginalny, żeby czytelnik uwierzył nam, a nie autorowi, z którym polemizujemy. Jeszcze innym powodem może być smaczek oryginalnego tekstu, zgrabne brzmienie, dosadny sens i tym podobne, co powoduje, że warto fragment zacytować w oryginale. Cytat taki, zależnie od wagi, umieszczamy bądź w tekście głównym, bądź w przypisie.

D. Sporządzenie bibliografii

Pozycje bibliografii powinny być sortowane alfabetycznie od nazwisk autorów (które również zapisujemy kapitalikami). Przykłady:

BOYER Pascal, „Religion: Bound to Believe?”, *Nature* 2008, Vol. 455, s. 1038–1039.

DARWIN Karol, **O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego, czyli o utrzymaniu się doskonalszych ras w walce o byt**, przeł. Szymon Dickstein i Józef Nusbaum, *Arcydzieła Wielkich Myślicieli*, Ediciones Altaya Polska & DeAgostini Polska, Warszawa 2001.

Krzysztof J. Kilian